

Hur mycket talangvaskning tål Sverige?

Tove Lifvendahl

tove.lifvendahl@svd.se

Det börjar bli tjatigt, men vansinnet tar ju aldrig slut. *In Sweden we have a system, it is called kompetensutvisningar.*

Pak Wing Leung från Hongkong är en 32-årig ingenjör med en masterexamen i energiteknik från KTH. Född i en brittisk koloni hade han ett brittiskt pass med särskilda villkor. Han kom till Sverige 2010. Migrationsverket meddelade den nyanlände vad som gällde: i och med det speciella passet behövde han bara registrera sig hos myndigheten för att få uppehållsrätt som EU-medborgare. Inga övriga krav. Problemet är att Migrationsverket gav fel instruktion. (Dagens Industri 24/2)

2011 fick han uppehållsrätt som EU-medborgare. 2015 ansökte han om permanent uppehållstillstånd. Men i juni 2017 meddelade Migrationsverket hux flux att han betraktades som illegalt boende och hade fyra veckor på sig att lämna landet.

Migrationsdomstolen beordrade efter överklagan verket att göra om sin prövning. I januari 2019 meddelades återigen avslag från Migrationsverket: han hade inte haft uppehållsrätt på grund av sin speciella form av brittiskt pass.

När Dagens Industri (2/2) talar med storbolagen Scania och Ericsson framkommer det tydligt vilka större skador dessa fall gör, vid sidan av de personliga kostnaderna. Förmågan att locka högutbildad personal till Sverige är en nyckelfråga för att klara konkurrensen. Att folk som förmås bryta upp och flytta hit sedan riskerar att bli utvisade eller fastna i långdragna handläggningstider är inte attraktivt. Och det finns många länder som slåss om kompetensen. Företagen berättar också att Migrationsverkets regelverk är så snårigt att de får anlita externa företag för att klara av pappersexercisen.

Den här ordningen är så obegåvad att orden håller på att ta slut. Signalen till omvärlden är övertydlig: Sverige är inte riktigt med i matchen, utan sitter och flåtar håret på varandra i omklädningsrummet.

Att Januariöverenskommelsens partier skissade på ett särskilt visum var bra. Att frågan nu tycks bortkollrad i internt politiskt spel och utredningsdimma, ihophäftad med allsköns annan arbetskraftsinvandring är tyvärr lika väntat som sorgligt (ja, alla människor är lika mycket värda, men påverkar inte det faktum att Sveriges intresse för att försörja lågutbildade invandrades anhöriga eller att attrahera och behålla högutbildade och självförsörjande invandrade ser olika ut).

I väntan på att någon, förslagsvis Moderaterna, börjar spela boll och lägger fram ett skarpt förslag till riksdagen om talangvisum för att så fort som möjligt ta oss ur nödläget, kan den som är intresserad av svensk utvecklingspotential förkovra sig i den nytviva boken "Sverige och den globala marknaden för kompetens" (Ekerlids), skriven av Gunnar Eliasson, professor emeritus i industriell ekonomi/dynamik vid KTH. Tidigare verksam vid Industriens Utredningsinstitut och Industriförbundet, har han god översikt av vad som byggt industrilandet Sveriges framgångar.

Boken skildrar samma problem fast från ett helt annat perspektiv. Samma flåtor i omklädningsrummet, men andra färger på snoddarna: Sverige är alltför dåligt på att ta tillvara internationell kompetens, även när den kommer till oss i helsvensk skrud. Det handlar om så kallade hemvändare, svenskar som inte sällan befordrats till nya och kvalificerade uppdrag i utlandet och sedan återvänder hem för att upptäcka att det snarare inverkat menligt på karriärmöjligheter.

Det är inget fåtal. Runt 25 000 svenskar återvänder varje år till hemlandet, med nya insikter, erfarenheter, kunskaper och kontakter. I många länder är dessa flöden föremål för strategiska beslut på regeringsnivå – kunskap är hårdvaluta och de som inte förstår att ta vara på den kommer att förlora möjligheten till försprång eller att hålla jämna steg med omvärlden.

Eliasson skriver på basis av befintlig forskning, rapportering och egna intervjuer att den som ger sig ut på ett utlandsuppdrag riskerar något. En entreprenöriell läggning menar han är nödvändig för att återvändandet ska bli framgångsrikt. Det säger oss att det i Sverige ännu inte är en självklarhet att ta tillvara ny kompetens. Hemvändarna märker detta genom bland annat byråkratiskt krångel och en ovälkomnande attityd. "Det handlar till exempel om att en lägre befattningshavare i en bank som utfärdade nya kreditkort hade instruktioner att vägra sådana till en person som inte haft en registrerad inkomst i Sverige året innan, även om hon hade nästan en miljon på banken."

Föreningen Svenskar i världen som bett Eliasson göra analysen påminner ofta om att det finns runt 650 000 personer utanför våra gränser som känner sig som svenskar. Det är en ansevärd diaspora för ett land med tio miljoner invånare. Att vi för många av dessa har betalat utbildning och välfärd, men inte ser till att försöka få tillgång till det kunskapskapital de har är lika obegävat som att vaska champagne.

Det är bara att kavla upp ärmarna. Världen kommer inte att vänta in Sverige. För att tala med svensk terminologi: smörgåsbordet står dukat, och vi bestämmer själva om vi vill vänta tills alla andra har ätit upp alla godbitar. Eliasson påminner om att ekonomer både till höger och vänster tidigare har diskuterat välfärdskonton som ett sätt att både underlätta för rörliga svenskar liksom förhindra det som Göran Persson kallade "social turism". Det kunde vara läge att se över förslagen nu. Och det skulle gå snabbt att lösa frågan om kompetensutvisningarna – om man vill. Det går att utfärda nationella viseringar till dem man anser har en eftersträvt värd talang. Fungerande system finns i Finland och Tyskland. Eller så gör man som i Frankrike, och outsourcar bedömningen helt och hållet till det näringsliv som vill ha talangerna.

Gunnar Eliasson pekar på kända grundfakta: Sverige är en liten men avancerad ekonomi, globalt integrerad och därmed mer sårbar än många andra länder när det gäller tillgången till kompletterande utländskt kompetenskapital. "I ren självbevaringsdrift bör därför Sverige, och de politiker svenska medborgare väljer som sina representanter, vara angelägna om att Sverige är och förblir en attraktiv hemvist för internationell industriell kompetens, att den lockas hit från andra industriländer, och att de svenskar som ger sig ut i världen för att lära sig inte bara kommer hem igen, utan också har goda ekonomiska skäl för att återvända."

Den angelägna uppmaningen bär undertiteln "Hur ta tillvara kunskapskapitalet och bli en attraktiv mottagare?". Så formuleras kort och gott vår stora utmaning. För att vara tydlig: svaret på frågan är *inte* att skicka utvecklingsingenjören på Scania's forsknings- och utvecklingsavdelning, Pak Wing Leung, anställd för sin spetskompetens, på porten efter tio års investerad tid, energi och pengar i utbildning och etablering i Sverige.

Tove Lifvendahl är politisk chefredaktör. Läs fler av hennes artiklar på [SvD.se/av/tove-lifvendahl](https://svd.se/av/tove-lifvendahl)